

קורל יעקב

לזכר נשמת אבי הרה"צ ר' יעקב יצחק בן הרה"צ ר' משה מנחם שפינגל זצ"ל
רב דק"ק "שערי שמים" רומנישער שוהל, באיסט סייד, נוא יארק

ב) ויבאו בני ישראל וגו' ותמת שם מרים ותקבר שם, ולא היה מים לעדה (כ', א'-ב') צ"ע למה נסתלק הבאר כשמתה מרים, הא באותה שעה היו משה ואהרן קיימים, ואם בזכותם חזרה הבאר כמבואר בתענית (ט') ק"ו שבזכותם לא יסתלק הבאר. **המהרש"א (תענית, ט')** ת"י שנסתלק להורות ולהגיד לישראל שבזכותה הי' עד היום. **וי"ל עוד עפ"י דברי הרמב"ן (סוף ויגש)** הנה איתא במדרש כשבא יעקב למצרים פסק הרעב, ובמותו חזר למקומו, ואמר רבי אלעזר ברבי שמעון, זהו קידוש השם שידעו במות הצדיק כי בזכותו ניזונו. **ולפ"ז י"ל** שמטעם זה כשמתה מרים נסתלק הבאר, להודיע כי בזכותה הי' להם הבאר.

צ"ע למה לא נתגלה בחיי שהבאר הי' בזכותה. **וי"ל** שהתורה באה ללמדנו החסרון של כבוד בעוה"ז, וכמו שאיתא באבות (ד', כ"א) הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, ובודאי אם בני ישראל ידעו שהבאר הי' בזכותה, היו מכבדים אותה בכבוד גדול כל ימי חיי, לכן לא נתגלה להם שהבאר הי' בזכותה, כדי שלא תהי' לה חסרון זו בחיי - וכדאי להזכיר דברי חז"ל - סוף הכבוד לבוא - דהיינו עיקר הכבוד הוא בעולם הבא.

וי"ל עוד עפ"י דברי הכלי יקר, שעל צד עונשם נחסרו המים, לפי שלא הספידוה כראוי, שהנה במשה ואהרן נאמר - ויבכו אותם בני ישראל, וכאן במיתת מרים לא נאמר - ויבכו אותה, רק - ותמת שם ותקבר שם, כי במקום שמתה שם היתה קבורתה לאלתר, ונשכחה כמת מלב, ולא הרגישו בהעדרתה כלל, על כן נחסר להם המים, כדי שידעו למפרע שהבאר הי' בזכות מרים.

וי"ל עוד עפ"י דברי ר' יוסף נחמי' קורניצר זצ"ל אב"ד קראקא, דכיון שלא הספידו ובכו על מרים כראוי, הם נענשו בחסרון מים, שהוא עונש מדה כנגד מדה, שתחת שהי' ראוי שיקיימו בני ישראל - מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה (ירמיה ח', כ"ג), לבכות על העדר הצדיקת נענשו, וכמו שהם מנעו את מימיהם היינו דמעוטינו, נמנעו מהם מי הבאר.

הנה בודאי צריך פירושא, איך נתהווה כדבר הזה שלא הספידו את מרים כראוי. **וי"ל** שאף שבודאי ידעו מגודל צדקתה, מ"מ לא הרגישו בהעדרתה להספידה כראוי, משום שהי' עוד בחיים שני אחי' צדיקים הגדולים ממנה - משה ואהרן, ולא שמו אל לבם שבכל צדיק שנפטר יש העדר להעולם, דהיינו שכל צדיק וצדיק משפיע להדור. **ולפ"ז י"ל** שאם בני ישראל היו מבינים זאת מאליהם, והיו מספידים את מרים כראוי, לא היה הבאר מסתלק מהם, וממילא לא היו באים לידי מי מריבה, ומשה הי' נכנס לארץ, שהטעם שמשה לא נכנס לארץ הי' בשביל חטא מי מריבה, ואיתא בחז"ל - אם משה נכנס לארץ, ובונה המקדש, היא לא נחרבת לעולם, נמצא שחורבן המקדש נגרם עי"ז שלא הספידו את מרים כראוי, הפלא ופלא!

וי"ל עוד אע"פ שבני ישראל ידעו שמרים היתה צדיקת, אבל לא ידעו ממדריגתה הגדולה שהיא מתה במיתת נשיקה, שהנה מבואר במו"ק (כ"ח) שמשה, אהרן, ומרים מתו במיתת נשיקה, משה ואהרן דכתיב - על פי ה', ומרים - ללמדו מגזירה שיה ממש, והטעם שלא נאמר אצלה על פי ה' מפורש, וכמו שנאמר במשה ואהרן, משום שאינו דרך כבוד של מעלה. **צ"ע** מהו קושיית הגמ' למה לא נאמר אצל מרים על פי ה' מפורש, הא כיון דגמרינן לה בגזירה שוה, לא צריך תו לכתוב בפירוש. **המזרחי ת"י** שמרים מתה קודם למשה, ולא היו יודעים שמתה בנשיקה עד שמת

זאת חקת התורה אשר צוה ה' וגו' (י"ט, ב') התרגום כתב - דא גזירת אורייתא - בשו"ע אורח חיים (סימן תק"פ) מביא המגן אברהם - כתב התניא ביום הששי פרשת חקת נהגו יחידים להתענות, שבאותו היום נשרפו עשרים קרונות מלאים ספרים בצרפת, ולא קבעו אותו בימי החודש, מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם, שיום הפרשה גורם גזירת התורה - דבר זה קרה בפאריז בשנת חמשת אלפים וארבע, כאשר ניקולוס דונין המומר נתחבר אל הכומרים הדומיניקים, והלשין לפני המלך על התלמוד, והיה ויכוח במעמד המלך בין המלשינים והרבנים, ובראשם הרב רבינו יחיאל מפאריז, אשר הצליח לסתור טענות המומר הכומרים, ובכל זאת יצאה הגזירה מלפני המלך לשרוף בפומבי כל ספרי התלמוד הנמצאים בממלכת פרנסיה, ועל גזירה זו חיבר רבינו מאיר מרוטנבורג הקינה "שאלי שרופה באש" שנקבעה אצלינו לתשעה באב.

הנה לצערנו בזמננו הי' הרבה גזירות אכזריות על בני ישראל, וצריך לדעת אשר אין שום דבר נעשה במקרה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר - מה' מצעדי גבר כווננו, ומפורש בפרשת בחוקתי העון היותר גדול אשר עושה להגביר פורעניות ח"ו, הוא על מה שאומרים שהוא במקרה, משום שלומר שהוא במקרה הוא כפירה בעיקרי האמונה, והוא בכלל הלשון דאני מאמין הראשון, שהבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

אנו חיים היום בתקופת עיקבתא דמשיחא, וכבר העיד החפץ חיים זצ"ל - שתקופה זו התחילה בחייו - פעם אחת בא אחד להחפץ חיים, וביקש ממנו עצה טובה, איך לינצל מחבלי משיח, אמר לו החפץ חיים הא מבואר בפרשת לך לך (ט"ו, י"ב) ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם, והנה אימה שכיכה גדלה נפלת עליו ופרשיי על מלת אימה - רמז לצרות וחסך של גלויות, אבל זה שכתב - חשיכה גדולה, הוא רמז על עיקבתא דמשיחא, דאז יהיה העולם במצב חשיכה גדולה, והעצה המיוחדת לינצל מחשיכה זו, היא העצה של רבי אליעזר הגדול (סנהדרין צ"ח) שאמר לתלמידיו דמי שרוצה לינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים.

כשהי' צרות בזמן מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, אמר לתלמידיו להתחזק בלימוד התורה ובענייני בין אדם לחבירו - הנה בודאי בעת כזאת, כל אחד ואחד צריך להשתדל כפי כחותיו להתחזק בלימוד התורה ובחסד, כדי לינצל מצרות אלו, וכל אחד ואחד צריך להתגבר כנגד עצת היצר, ולבטל השנאת חנם שבינינו, שא"א למשיח צדקנו לבוא כל זמן ששנאת חנם גוברת בארץ.

נאמר בפרשתנו (במדבר כ', י"ד, ט"ו) כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו וירדו אבותינו מצרימה - **מרן הגאון ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל (תפארת יהונתן)** פי' הנה סיבת ירידת בניי למצרים הי' מכירת יוסף, ורמז בו שיראה כמה חטא שנאת חנם גרם, וא"כ גם עלינו להזהר מבלי לשנוא אחיו ולהנצל מזעם ה'. **ועוד פי'** הטעם שנאמר - אחיך ישראל, ולא נאמר - אחיך יעקב, שבא ללמדנו מדה טובה, כי דרך האדם כשהוא שפל הוא מכיר את אחיו, וכשיגיע לגדולה יתגאה ושכח האחוה, ולכן שלא תאמר שתחילה כשהי' שמו יעקב שמורה על הקטנות הי' מכיר לעשו, אבל כשהגיע לגדולה ונקרא שמו ישראל ע"ש כי שרית עם אלקים ואנשים נשכחה האחוה, לא כן הוא, שמ"מ אחיך הוא ולא נשכח האחוה - והמבין יבין.

משה, וא"כ טפי הי' לו לכתוב בה על פי ה', כדי שידעו מיד שעל פי ה' מתה מרים, ועל זה תירץ שאין זה דרך כבוד של מעלה.

ג) **ויבאו בני ישראל וגו' ותמת שם מרים ותקבר שם, ולא היה מים לעדה (כ', א'-ב') איתא בשו"ע (יו"ד, של"ט, ה') מנהג לשפוך כל מים שאובים שבשכונת המת, כיון שמלאך המות מדיח סכיניו במים, ורמזו לדבר - ותמת שם מרים ותקבר שם ולא היה מים לעדה, כי כולם שפכו מימיהם. צ"ע** דהא מרים מתה בנשיקה, וא"כ לא שייך הטעם הנ"ל שמלאך המות מדיח סכיניו במים. **דו"ז הפנים יפות זצ"ל תי'** שמשה ואהרן לא פרסמו שמתה בנשיקה, שאינו כבוד של מעלה כדאיתא בגמ', לכן שפכו כל ישראל מימיהם, שסברו שהיא מתה כדרך כל הארץ.

ולפ"ז י"ל הטעם שבני ישראל לא נתעסקו בקבורת מרים ולא הספידוה כראוי, כמו שנאמר ותמת שם מרים ותקבר שם - ואיתא במו"ק (כ"ח) שתיכף למיתה קבורה, משום שסברו שיבאו לארץ מיד, שהי' סמוך לקדש, ויתחייבו בפסח, ואם יתעסקו בקבורתה יעשו טמאים, וכיון שמתה בעשרה בניסן, שוב לא יוכלו לקבל הזאת שלישי ושיעי, וממילא לא יהי' אפשר להם להקריב קרבן פסח.

עוד פירש שמהרו לקברה משום דלא ידעו זמן נסיעתו, כמו שנאמר (במדבר ט', י"ז) ובהעלות הענן מעל האוהל יסעו, ושמה יעלה הענן ויצטרכו ליסע משם, לכן מהרו וקברוה מזה הטעם.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי הכתב סופר, עפ"י דברי חז"ל צדיק אבד - לדורו אבד, כי צדיק מאיר לעולם הבא, ואין החסרון אלא לדור שהי' נהנים בזכותו והגין על בני דורו, ולכן לא בכו בני"י על מיתת מרים, כי באמת אין לבכות על צדיק כי הולך למנוחות, ואין לבכות רק על חסרון הדור, וכשמת מרים עדיין לא ידעו כי כשמת הצדיק אבד לדורו וחסרים זכותו, ולכן לא בכו כשמתה מרים כי על הצדיק עצמו לא הי' להם לבכות, אבל אח"כ כשראו ולא הי' מים לעדה שפסקו המים כשמתה מרים, שוב כשמת אהרן בכו על החסרון של הצדיק, כי עי"ז חסר לדורו, ובאמת כן הי' שפסקו ענני כבוד כדפרש"י. **ולפ"ז י"ל כוונת הפסוק (כ', ד')** ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל - **צ"ע** מאחר שנאמר - כל העדה, אין מן הצורך לסיים - כל בית ישראל. **ע"פ פשוט י"ל** כפרש"י - כל בית ישראל - האנשים ונשים לפי שהי' אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו. **ולפ"ז י"ל** שהטעם שנאמר - כל בית ישראל אף שכבר כתוב - כל העדה, הוא לרבות דכשמת אהרן בכו כל בני ישראל - אנשים ונשים. **ולדברינו י"ל** ויראו כל העדה וגו' ויבכו את אהרן, דהיינו שבכו על אהרן כל בית ישראל - שבכו על בית ישראל - כי חסרו קדושה ה', וכל אחד בכה על זה שכל אחד מבני"י חסר את זכותו של אהרן.

וי"ל עוד עפ"י פרש"י (דברים ל"ג, ה') ויהי בישרון מלך וגו' יחד שבטי ישראל - בהתאספם יחד באגודה אחת, ושלוש ביניהם, הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם. **ולפ"ז י"ל** שהטעם שנאמר כ"ל בני"י הוא לרבות שהם בכו על הפסד האחדות שביניהם, שכל זמן שאהרן חי הי' מחזק את האחדות ביניהם, שהי' אוהב שלום ורודף שלום, אבל אחר מיתתו נחסרה להם מעלה זו, וזה מרומז במלת - כ"ל, שכולם היו ביחד באחדות גמור, ועכשיו במיתת אהרן נחסרה להם מעלה זו. **ולפ"ז** מדויק הפסוק - ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל, דהלא יותר מדויק לומר - ויבכו כל בית ישראל את אהרן שלושים יום. **ולדברינו י"ל** שהפסוק בא לפרש שבכו על המעלה של "כל בני"י, דהיינו שנחסרה מהם מעלה זו במיתתו של אהרן.

וי"ל עוד עפ"י דברי זקני הייטב לב זצ"ל, הנה עיקר מחלוקת נצמח מכח גאות שכל אחד רוצה להשתרר על חברו, אבל מי שהוא בחינת מ"ה ושפל בעיניו לא יתקוטט ולא יקפיד על שום דבר נגד חברו, ועי"כ הי' אהרן מלמד לכל אחד מישראל להיות שפל ונבזה בעיניו, ועי"ז הגדיל השלום בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, וממילא הי' מקרבן לתורה, כי כבר אמרו חז"ל למה נמשלו דברי תורה למים, מה מים מניחין את הגבוה ויורדים לנמוך, אף דברי תורה מניחין את הגבוה ויורדים לנמוך, וכיון שאהרן מלמד לישראל להיות להם מדת ענוה ושפלות ונמיכות רוח זה גופא הי' מקרבן לתורה, נמצא שכל זמן אהרן חי והי' מלמד להם מדת ענוה, לא הי' אדם רואה את עצמו ולא נחשב בעיניו לכולם, ואחר שמת אהרן עזבו מדה זו ואחזו במדת הגאווה וגבהות, וראו את עצמן במעלה ולא את זולתם, ומזה עצמו הרגישו - כי מת אהרן, כי אינם במעמדם ומצבם הראשון. **ולפ"ז י"ל כוונת הפסוק** - ויראו כל העדה כי גוע אהרן, ומהיכן ראו עי"ז אחז"ל (ראש השנה ג') אל תיקרי - ויראו, אלא ויראו (נתגלו) דהיינו שנראו בעיני עצמם לאנשים חשובים, ומזה ראו וידעו כי מת אהרן, ועי"ז נאמר - וישמע הכנעני וגו' כי בא ישראל דרך האתרים פי' מרגלים כפרש"י, שכל מה שהוציאו דבה על הארץ הי' רק שביל שרצו התנשאות כדאיתא בזוה"ק, כמו"כ עתה באו ישראל למדה זו שכל אחד רצה להשתרר על חברו.

סיכום הדברים - יש לפרש בדי' טעמים למה לא נתעסקו בני ישראל בקבורת מרים וקברו אותה מיד בלי הספד ובכי. א) כלי יקר - לא הרגישו בחסרונה, ולא ידעו מגודל צדקתה. ב) דו"ז הפנים יפות - שסברו שיבאו לארץ מיד ויתחייבו בפסח, וטמא אי אפשר להביא קרבן. ג) דו"ז הפנים יפות - לא ידעו זמן נסיעתו. ד) שחשבו בטעות שאפילו אחר מיתתה לא נחסר זכותה, ועל הצדיק עצמו לא הי' להם לבכות, שאדרבה הוא בא למקום מנוחתו בעולם הבא.

וטבל במים איש טהור - פעם אחת בערב שבת קודש זקני הרה"צ ר' משה מנחם שפיגעל זצ"ל אדמו"ר מאסטראוו - קאלושין ביחד עם אבי זצ"ל הלכו למקוה וגם אני הלכתי עמם, אבל בעת הזאת לא הי' לאבי קאר והמקוה הי' רחוק קצת והי' קשה בשביל זקני לילך למקוה ברגליו, אבי הי' מחפש מונית לנסוע להמקוה אבל הי' קשה למצוא, לא ידע אבי מה לעשות זקני הי' מקפיד גדול לילך להמקוה. הי' שם נכרי אחד שהי' מכיר את אבי ואמר לו שיש לו קאר ויכול להביאו לאיזה מקום שירצה, אבי הודה לו והלכנו למקוה עמו. כשבא להמקוה אמר לנו שזה זכות לו שזקני ואבי נוסעים בקאר שלו והוא מחכה בשבילם עד שגומרים כדי להחזירנו לבית, וכשחזרנו לבית יצא מהקאר ביקש ברכה מזקני, זקני נתן לו ברכה שיצליח במעשיו. מחר בשבת קודש ראיתי הנכרי ואמר לי תעשה לי טובה בכל פעם שזקנך יצטרך לילך תאמר לי כדי שאוכל ליטול אותו, שאלתי אותו למה הוא רוצה כ"כ לעשות לו טובות, אמר לי שאחר שקיבל ברכה מזקני הלך לקנות כרטיס גורל ואף פעם לא זכה בשום מעות אבל עכשיו זכה בהרבה כסף, ואמר לי שהוא בטוח שזכה רק מחמת הברכה שקיבל מזקני.

באר חפרוה שרים - פעם אחת בערב יום כיפור קודם כל נדרי לעת ערב, כשכל העם היו עומדים בטליתים וקיטלען ואומרים תפלה זכה קרא זקני הרה"ק ר' יצחק אייזיק טאוב זצ"ל אדמו"ר הראשון מקאלוב לידיד נפשו רב יעקב פיש זצ"ל ואמר לו "שפאנט איין א וואגן ועל איך פארן שפאצירן" והתפלא רב יעקב ועם כל זאת לא אמר לו מאומה, ושלא תיכף לביתו והביאו העגלה ונסעו שניהם יחד חוץ לעיר על שדותיו של רבי יעקב, והי' שם מים, ופשט זקני את בגדיו וטבל עצמו הרבה פעמים, ואח"כ נסע תיכף לבית הכנסת שלו ועמד להתפלל לפני העמוד. ולהרב יעקב הי' פליאה גדולה ביודעו שמעולם לא הי' מים שם באותו מקום בשדות שלו, במוצאי יום כיפור הלך ונסע אל שדותיו ולא הי' עוד מים, והלך תיכף ושאל את הרה"ק "רבנינו מעולם איני שואל אתכם על ענינים שלכם, רק עתה אני מבקש להגיד לי הענין של מים אלו. אמר לו זקני "רב יעקב וואלט איהר געהאט שכל וואלט איהר אויך געטובל'ט "בארה של מרים" איז דעמאלץ דורכגעגאנגען". (זכות ישראל)